

Використана література:

1. Криміналістика: [учебник / под ред. Образцова В.А.]. - М.: Юристъ, 1997 - С. 216.
2. Криміналістика: [учебник / под ред. Пантелеєва, И.Ф. Селиванова Н.А.]. - М. 1988. - С. 458.
3. Коренев П.М. Сучасні проблеми української криміналістики. - Х.: Консум, 2001. - С. 173.
4. Криміналістика: [підручник / за ред. Шепітька В.Ю. 2-ге вид., переробл. і допов.]. - К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2004. - С. 208
5. Макаренко. Е.І. Експертизи на досудовому слідстві / Е.І. Макаренко., О.В., Негодченко., В.М Тертишник.; - Дніпропетровськ, 2000. - С. 355-359.
6. Іщенко А.В. Методологічні проблеми криміналістики / А.В. Іщенко - К.: НВТ "Правник": НАВСУ, 1997. - С.78.
7. Біленчук П.Д. Балістика: криміналістичне вогнестрільне зброезнавство / П.Д. Біленчук, А.В. Кофанов, О.Ф. Сулява.; Підручник. / за редакцією проф. П.Д. Біленчука. - К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2003. - С. 28-34.
8. Писаренко И.В. Криміналістическое исследование охотничьего огнестрельного оружия / И.В. Писаренко, Н.П. Молибога, Г.П. Василенко, П.Д. Біленчук. - К.: РИО МВД УССР, 1987. - С. 40-41; 161.
9. Ермоленко Б.Н. Теоретические и методические проблемы судебной баллистики. - К.: РИО МВД УССР, 1976. - С. 152.
10. Стальмахов А.В. Судебная баллистика и судебно - баллистическая экспертиза / под ред. А.Г. Егорова. - Саратов, 1998. С. 164-167.
11. Кофанов А.В. Криміналістичне дослідження гладкоствольної вогнепальної зброї. Монографія. - К.: Видавництво "КІЙ", 2005. - С. 23.
12. Салтєвський М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. - К.: Кондор, 2005. - С. 98.
13. Криміналістика (криміналістична техніка) / [Біленчук П.Д., Гель А.П., Салтєвський М.В., Семаков Г.С.]. - К.: МАУП, 2001. - С. 225-226.
14. Криміналістика / [Біленчук П.Д., Дубовий О.П., Салтєвський М.В., Тимошенко П.Ю.]. - К.: "Атіка", 1998. - С. 298.

УДК: 351.74

В.Ю. Ксендзюк

**ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
З ГРОМАДСЬКІСТЮ – ГОЛОВНА
ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ
ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті визначені основні напрями (форми) взаємодії органів внутрішніх справ України з громадськістю в сфері охорони навколишнього природного середовища. Розкрито сутність цієї взаємодії, визначені її форми та значимість в досліджуємі сфері.

Ключові слова: *природоохоронна діяльність, громадськість, органи внутрішніх справ, взаємодія, охорона навколишнього природного середовища*

В статті определены основные направления (формы) взаимодействия органов внутренних дел Украины с общественностью в сфере охраны окружающей среды. Раскрыта сущность этого взаимодействия, определены ее формы и значимость в исследуемой сфере.

Ключевые слова: *природоохранная деятельность, общественность, органы внутренних дел, взаимодействие, охрана окружающей среды*

In article the main directions (forms) of interaction of law-enforcement bodies of Ukraine with the public in the environmental protection sphere are defined. The essence of this interaction is opened, defined its forms and its importance in studied area are defined.

Key words: *environmental protection, public, law enforcement, cooperation, environmental protection*

В умовах перебудови України в правову демократичну державу, послідовно на перший план висувається самоврядування народу, скорочується вплив адміністративних методів управління і директивних розпоряджень, державна влада втілюється в стійкі юридичні форми. Важливою рисою громадського розвитку стає розширення поля діяльності громадських організацій, які представляють усі верстви населення.

Залучення громадськості до правоохоронної діяльності закономірно та справедливо розглядається як важливий канал участі громадян в управлінні справами суспільства і держави, один із основних факторів зміцнення конституційного режиму, ролі законів, посилення механізму підтримки правопорядку на ґрунті розвитку народовладдя [1, с. 24]. Враховуючи глибоку екологічну кризу, в якій опинилася наша країна, не викликає сумнівів твердження про те, що роль інститутів громадянського суспільства у її подоланні відіграє важливе значення. Саме тому будь-який напрямок діяльності органів державної влади сьогодні повинен здійснюватися у виключно тісній взаємодії з громадянами та громадськими організаціями. Не є в цьому аспекті виключенням і природоохоронна діяльність органів внутрішніх справ України.

Взаємодія органів внутрішніх справ з громадськістю це важлива частина процесу демократизації суспільства, побудови в Україні правової держави, забезпечення законності та формування у свідомості громадян необхідності дотримання екологічних норм. Вважаємо, що вирішення порушених питань можливе тільки за умови повноцінної плідної співпраці органів внутрішніх справ з громадськими організаціями, що діють у сфері захисту довкілля. Зазначене наразі вимагає наукового вивчення форм взаємодії органів внутрішніх справ з громадськістю, розкриття сутності цієї взаємодії, визначення окремих проблемних питань.

Вміння працівників міліції будувати взаємовідносини з представниками конкретних громадських формувань розглядається як важливий критерій оцінки їх професійного рівня, політичної і правової культури. Саме тут відкриваються найширші можливості для виховання людей досвідом практичної участі в перетвореннях, що відбуваються в екологічній сфері.

Формам та напрямкам взаємодії органів влади, в тому числі міліції, з громадськістю та об'єднаннями громадян були присвячені праці вчених О.О. Бабиної, О.М. Бандурки, В.О. Болотової, С.С. Гречанюка, Д.Г. Заброди, І.Д. Казанчук, В.К. Колпакова, В.І. Московець, О.М. Музичука, О.Д. Поліщука, Г.В. Попова, А.В. Сергеева, В.О. Соболев, О.Н. Ярмиша та інших. В їх працях розглядалися питання щодо взаємодії органів державного управління з громадськістю, взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості в сфері охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями тощо. Проте незважаючи на досить значний об'єм наукових досліджень у зазначеній сфері сьогодні залишаються невивченими питання щодо особливостей форм взаємодії ОВС України та громадських організацій у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Участь громадян у здійсненні громадського екологічного контролю певною мірою є реалізацією їхнього конституційного права на безпечне для життя і здоров'я довкілля [2, Ст. 50]. Законодавством України передбачена можливість залучення громадян до природоохоронної діяльності за різними напрямками. Зокрема, законодавчі засади участі громадськості в охороні навколишнього природного середовища визначені в Законі України "Про охорону навколишнього природного середовища" (1991 р.). Цей закон розрізняє дві форми залучення громадян до природоохоронної діяльності: 1) відповідно до статті 21 – у якості громадських формувань з питань, що відносяться до галузі охорони навколишнього природного середовища; 2) відповідно до статті 36 – у якості громадських інспекторів з охорони навколишнього природного середовища [3].

Положеннями окремих нормативно-правових актів Мінприроди передбачена діяльність громадських інспекторів з охорони довкілля, лісових, мисливських громадських інспекторів та громадських інспекторів органів рибохорони. Аналіз юрисдикційних повноважень громадських представників в природоохоронній сфері свідчить про суттєві права щодо можливості складання ними протоколів за правопорушення в сфері природоохоронного законодавства, які передбачені Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП). Відповідно до положення про громадських інспекторів з охо-

рони довкілля, затвердженого наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 27 лютого 2002 року їх діяльність організовують та координують органи, що належать до сфери управління Мінприроди [4] (аналогічна ситуації щодо громадських інспекторів органів рибохорони, мисливських та лісових громадських інспекторів). У зв'язку з чим їх діяльність невід'ємно пов'язана з діяльністю відповідних природоохоронних органів та не може здійснюватися громадськими інспекторами самостійно. Тому розгляд питання щодо їх взаємодії з органами внутрішніх справ не є доцільним і може розглядатися лише в аспекті загальної взаємодії ОВС з іншими державними органами в сфері охорони природного середовища.

З урахуванням викладеного, науковий інтерес до питання щодо форм взаємодії органів внутрішніх справ з громадськістю в природоохоронній сфері становлять саме громадські формування у галузі охорони навколишнього природного середовища. Лідуючу позицію у здійсненні громадського екологічного контролю обіймають вже досить відомі в Україні громадські екологічні організації.

Аналіз чинного законодавства України та юридичної літератури дозволяє зробити висновок про те, що громадські формування у галузі охорони навколишнього природного середовища в природоохоронній діяльності виступають лише в якості спостерігачів, будь-які адміністративно-юрисдикційні повноваження в них відсутні.

Загалом, питання щодо організації взаємодії органів внутрішніх справ і громадськості регулюється Наказом МВС України "Про затвердження положення про Управління зв'язків із громадськістю Міністерства внутрішніх справ України" від 20 травня 2011 року. Цей відомчий документ закріплює основні завдання вказаного Управління, організацію взаємодії з громадськими організаціями та населенням з метою інформування про стан правопорядку в державі, заходи міліції щодо його зміцнення, профілактики правопорушень, створення позитивного образу працівника ОВС [5].

Отже, основною формою взаємодії ОВС з громадськими формуваннями у галузі охорони природного середовища є обмін інформацією. Інформаційна взаємодія у зазначеній сфері посідає визначальне місце та є необхідною передумовою швидкої та ефективної реалізації поставлених перед ними природоохоронних завдань. Такий вид взаємодії передбачає взаємний обмін інформацією про факти екологічних правопорушень та взаємне реагування щодо них. Головною вимогою здійснення інформаційної взаємодії є збір та передача об'єктивної та достовірної інформації про виявлені факти правопору-

шень. Це обумовлює заходи реагування та впливає на кінцевий результат проведених дій. Однак діяльність із реагування суб'єктом взаємодії не слід обмежувати лише використанням отриманих даних. Така діяльність повинна включати звітність перед ініціатором про проведені по факту виявленого правопорушення заходи, що забезпечить зворотний зв'язок.

Іншою не менш важливою формою взаємодії з вказаними формуваннями є проведення спільних профілактичних заходів, таких як: агітаційно-пропагандистська робота щодо формування екологічної свідомості населення; вивчення та оцінка екологічної обстановки в регіоні; проведення відповідних виступів у ЗМІ, навчальних закладах, поширення природоохоронного агітаційного матеріалу.

Враховуючи пріоритетність напрямку адміністративної діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення охорони громадського порядку, неможливо не визнати взаємозв'язок останньої з охороною навколишнього природного середовища, який простежується на прикладі охорони об'єктів природи, що є громадськими місцями, дотримання правопорядку в яких значною мірою визначається відношенням громадян до збереження об'єктів природи. До їх числа, перш за все, відносяться курортні місцевості, зелені зони населених пунктів, лікувально-оздоровчі зони, а також міські парки та сквери. В той же час природні об'єкти - земля, її надра, ліси, тваринний і рослинний світ сьогодні є об'єктами приватної і державної форм власності, охорона якої - одне з першочергових завдань органів внутрішніх справ. Тому припинення міліцією правопорушень, наприклад в сфері благоустрою населених пунктів, набуває характеру не тільки адміністративно-правової, але і природоохоронної діяльності.

Одночасно з цим необхідно вказати, що подібними рисами характеризується і діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку. Більш того, відповідно до положень Кодексу України про адміністративні правопорушення [6, Ст. 255] останні наділені навіть більшою ніж органи внутрішніх справ компетенцією щодо складання протоколів про адміністративне правопорушення в сфері охорони навколишнього природного середовища. Форми взаємодії ОВС України з громадськими формуваннями визначені в Законі України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" (2000 р.). Тлумачення положень цього нормативного акту в аспекті природоохоронної діяльності визначає додаткові, поряд з вказаними вище, форми взаємодії органів внутрішніх справ з громадськими формуваннями, серед яких: спільна розробка та узгодження за-

ходів щодо боротьби з правопорушеннями в сфері охорони громадського порядку у тому числі і у сфері охорони навколишнього природного середовища; проведення громадськими формуваннями спільних з міліцією заходів; допомога з боку працівників міліції громадським формуванням у проведенні заходів щодо боротьби з правопорушеннями [7], у тому числі і екологічними.

Спільна розробка заходів щодо охорони навколишнього природного середовища є організаційним та першочерговим етапом в загальній структурі планування заходів з охорони громадського порядку. Враховуючи правовий статус суб'єктів взаємодії, при розробці спільних заходів необхідно брати до уваги конкретні природоохоронні цілі та завдання, на основі яких повинні будуватися відносини взаємодії, враховуючи потенційні можливості та основні напрямки роботи громадського формування; визначення необхідних матеріальних та нематеріальних (інтелектуальних, інформаційних) ресурсів, що необхідні для реалізації природоохоронних заходів силами взаємодіючих суб'єктів; передбачення конкретних виконавців з обох взаємодіючих сторін та термінів їх виконання.

Стаття 11 Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" визначає, що громадські формування проводять свою діяльність шляхом спільного патрулювання разом з працівниками органів внутрішніх справ, виставлення постів на вулицях, майданах, залізничних вокзалах, в аеропортах, морських і річкових портах, у місцях компактного проживання громадян, розташування підприємств, установ, організацій, навчальних закладів, а також участь у заходах правоохоронних органів, спрямованих на боротьбу з окремими видами правопорушень [7]. Враховуючи той факт, що такі види екологічних правопорушень як забруднення території населених пунктів, не виконання вимог пожежної безпеки в лісах та лісопаркових зонах, несанкціонована порубка дерев та інші мають великий вплив на екосистему населених пунктів, природоохоронна діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку набуває важливого значення.

Особливо виразно взаємодія органів внутрішніх справ з громадськими формуваннями в природоохоронній сфері проявляється під час проведення цільових відпрацювань під умовними назвами "Первоцвіт", "Нерест" та охорони лісів в пожежебезпечний період. Під час таких дій члени вказаних формувань активно приймають участь у проведенні спільних з представниками ОВС рейдів, патрулювань та блокувань об'єктів екосистеми, виявляючи та припиняючи при цьо-

му правопорушення в сфері охорони навколишнього природного середовища.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що визначення форм взаємодії органів внутрішніх справ та громадськості має значення як в теоретичному, так і практичному значенні. Вказані форми повинні враховуватися в законодавстві, яке закріплює правовий статус останніх, відзначатись під час їх повсякденної практичної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища. Вибір конкретної форми взаємодії, її доцільність та ефективність зумовлюється обставинами, що складаються у суспільстві, при цьому основною метою взаємодії є припинення спільними зусиллями фактів екологічних правопорушень та відповідне реагування на них.

Реалізації в повному об'ємі розглянутих вище основних форм взаємодії органів внутрішніх справ України і громадських об'єднань в сфері охорони навколишнього природного середовища надасть змогу значно підвищити ефективність природоохоронної діяльності обох, що в результаті має призвести до зменшення кількості екологічних правопорушень, покращення санітарного і екологічного стану в нашій державі.

Використана література:

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник / За заг. ред. проф. І.П. Голосніченка. – К.: Українська академія внутрішніх справ, 1995. – 177 с.
2. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – С. 141.
3. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : закон України від 22 черв. 2000 р. № 1835-III // Офіційний вісник України. – 2000. – № 30. – Ст. 1248
4. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства та екології від 27 лютого 2002 року № 88 // <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про затвердження Положення про Управління зв'язків із громадськістю Міністерства Внутрішніх Справ України [Електронний ресурс]: Наказ МВС від 20 травня 2011 року № 217 // <http://www.ligazakon.ua>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : за станом на 1 вересня 2011 р. – Х.: Одісей, 2011. – 248 с.
7. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону : Закон України від 22 червня 2000 року // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №40. – ст. 338.